

Jakoubek, Marek

Antonín Robek a vzpomínky českého kurýra bulharské revoluční organizace v Makedonii Františka V. Krále

Porta Balkanica. 2024, vol. 15, iss. 1-2, pp. [5]-13

ISSN 1804-2449 (print); ISSN 2570-5946 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.81514>

Access Date: 12. 03. 2025

Version: 20250220

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ANTONÍN ROBEK A VZPOMÍNKY ČESKÉHO KURÝRA BULHARSKÉ REVOLUČNÍ ORGANISACE V MAKEDONII FRANTIŠKA V. KRÁLE

Marek Jakoubek

Jádrem textu je komentovaná edice kapitoly v r. 1980 dokončeného, ovšem nikdy nevydaného rukopisu monografie *Česká věda a etnografie Bulharů* Antonína Robka. Jde o dílčí příspěvek k dějinám česko-bulharských/makedonských vztahů, který osvětluje jen málo známé kapitoly revolučních aktivit v Makedonii z pohledu jednoho z jejich přímých účastníků. Článek se zároveň zabývá kontextem vzniku rukopisu a jeho osudy, zejména pak s ohledem na Robkovu bulharistickou tvorbu.

PROLOG: ANTONÍN ROBEK A (TRVAJÍCÍ) AKTUÁLNOST JEHO BULHARISTICKÉHO DÍLA¹

Tato edice má takříkajíc dva hlavní protagonisty: Antonína Robka a Františka V. Krále. Mohlo by se zdát, že prvního z nich netřeba tuzemskému čtenáři výrazněji představovat, neboť v českých etnologických vědách zanechal stopu podle mnohých nezapomenutelnou (k osobě A. Robka viz např. Hlaváček 2017; Robek 2018). Jenže když se stočí dnes k Robkovi řeč, netýká-li se již od začátku jeho institucionálně-ideologického působení v době před rokem 1989, velmi často

¹ Studie je dílčím výstupem projektu specifického výzkumu Univerzity Hradec Králové „Sociálně pedagogické aspekty v práci s etnickými minoritami č. 2/II_24“.

k němu záhy sklouzne. Jistě, k takové tematizaci Robkovy osoby je řada důvodů, je tu ale také Robkovo badatelské dílo, a ať už si o Robkově působení v předrevolučním období myslíme cokoliv, mají-li nám být jeho texty k užítku, máme-li je (informačně) vytěžit, je třeba k nim přistupovat co možná bezpředsudečně a řídit se zásadou *sine ira et studio*. Nedisponujeme kompetencí vyjadřovat se jakkoli k celku Robkova díla, nebojíme se však uvést, že řada z jeho prací, zabývajících se Bulharskem a Bulhary (1978, 1980a, b, 1982a, b, 1983a, b, 1984, 1986, 1988, 1989, 1990), dodnes neztratila svou platnost a každý český bulharista by měl být alespoň s některými z nich obeznámen.

I kdybychom ale přečetli veškeré Robkovy publikované texty, v případě jeho bulharistických studií bychom znali jen část jeho díla. Důvodem je, že jeho bulharistické *opus magnum*

zůstalo, resp. zůstává pouze v rukopise. Publikaci, shrnující výstupy jeho letitého zájmu o Bulharsko, Robek koncem osmdesátých let minulého století opakovaně avizoval (1988: 133, pozn. 7; 1989 *passim*), a to pod názvem *Česká etnografie a folkloristika a Bulhaři*. Osudy této knihy jsou stejně komplikované jako nejasné. Robek nechal rukopis dokonce přeložit do bulharštiny (viz Пенчев 1999), a ačkoli je, jak již uvedeno, zřejmé, že s vydáním počítal, nakonec z něj sešlo. Samozřejmě by se nabízelo, že důvodem byla změna režimu, rukopis byl ale – soudě podle datace na jeho první straně² – dokončen nejpozději v roce 1980. Co tedy za upuštěním od cíle vydat jej knižně stálo, není jasné.

Stran druhého protagonisty Františka V. Krále, o jehož textu *Čech kurýrem komitétu makedonského* (1904) Robek ve své studii referuje, platí dnes totéž, co napsal Robek před čtyřiceti čtyřmi lety, tj. že o jeho osobě „zatím mnoho nevíme“. Kromě informací uváděných níže v textu Robkem můžeme doplnit vlastně pouze to, že byl – jak zmiňuje Vít Volný (2017) – autorem ještě několika dalších textů, věnovaných tak či onak Makedonii (Král 1903a, b, c). Další výzkum snad přinese také informace o této jistě pozapomenuté, byť bezesporu pozoruhodné osobnosti česko-bul-

² Rukopis je v držení prof. Vladimira Penčeva, který jej obdržel od A. Robka za účelem revize jeho bulharského překladu. Na rozdíl od Robkem v citovaných pracích uváděného názvu *Česká etnografie a folkloristika a Bulhaři* nese ovšem Penčevova verze název *Česká věda a etnografie Bulharů*.

Doc. PhDr. Marek Jakoubek Ph.D. et Ph.D. (nar. 1975)

je sociální antropolog. Zabývá se česko-(slovensko)-bulharskou krajskou problematikou s důrazem na jedinou českou obec v Bulharsku – Vojvodovo. Na obecné rovině se věnuje teorii etnicity a epistemologii sociokulturní antropologie.

Kontakt: marek.jakoubek@uhk.cz

harských vztahů. Pokud k němu zavdá podnět tato edice, bude její cíl více než naplněn.

EDIČNÍ POZNÁMKA

Níže prezentovaná studie představuje předposlední kapitolu rukopisu, nacházející se na stranách 439–448, následovanou již jen dobově ideologicky značně tendenční kapitolou „Dělnictvo a problematika Bulharska“. Z celkové skladby díla kapitola vybočuje tím, že se věnuje explicitně Makedonii (tedy nikoli Bulharsku), snad proto byla zařazena až ke konci svazku. Text je věrnou transkripcí originálu,³ včetně poznámek pod čarou. V původním stavu jsme ponechali i uváděnou literaturu. Doplněno bylo pouze jméno autora, nacházející se pod nadpisem. Naše poznámky se nacházejí v hranatých závorkách [] s dodatkem „pozn. ed.“.

ZE VZPOMÍNEK ČESKÉHO KURÝRA BULHARSKÉ REVOLUČNÍ ORGANISACE V MAKEDONII

ANTONÍN ROBEK

Je všeobecně známo, že Češi hráli významnou roli v moderních dějinách Bulharska a že samozřejmě ne všechny materiály v tomto ohledu jsou doposud známy.⁴ Nové nálezy archivních pramenů, neznámé tiskové materiály nás přesvědčují, že tu o překvapení nebude do budoucna zajisté nouze.⁵ Mezi významné nálezy poslední doby, kterých stále přibývá,⁶ patří i nález vzpomínek F. V. Krá-

³ Za pomoc s transkripcí bychom na tomto místě rádi poděkovali René Starhonovi.

⁴ Viz Urban, Z. (1959) *Z dějin česko-bulharských kulturních styků*, Praha; Kolektiv (1980), *Dějiny československo-bulharských vztahů*, Praha.

⁵ Jde například o nález vzpomínek F. A. Splítka *Před padesáti léty na Balkáně*, nález korespondence četných vystěhovalců z Poděbrad, mezi jinými např. nález korespondence Jana Mašina, Růženy Hellichové, MUDr. V. Boučka ad.

⁶ Viz A. Robek, Neznámé archivní materiály k etnografii Bulharů, referát v etnografické sekci vědecké konfe-

le. O jeho osobě toho zatím mnoho nevíme; účastnil se bojů v srbsko-turecké válce v roce 1876,⁷ poté přešel do Bulharska, kde v roce 1901 pracoval v Sofii v kanceláři Ústředního komitétu makedonského jako úředník.⁸ Zřejmě se později vrátil do Prahy, neboť v Praze pak publikuje v *Kalendáři Besed lidu*⁹ vzpomínku pod názvem *Čech kurýrem komitétu makedonského*¹⁰ a některé další stati etnografického charakteru.¹¹ Jiné informace se nám doposud nepodařilo zjistit.

Z uveřejněných vzpomínek lze těžko zjistit, ke které straně v revoluční makedonské organizaci patřil¹², jména, která uvádí ve

rence k 130. výročí počátků bulharistiky na FFUK v Praze, 1980 (v tisku [uvedená studie nebyla patrně nikdy publikována; pozn. ed.]).

⁷ V poznámce redakce k článku F. V. Krále *Čech kurýrem komitétu makedonského* se píše: „Z vypravování přímého účastníka. Pan Fr. V. Král meškal po léta v zemích balkánských a zúčastnil se již války srbsko-turecké r. 1876 jako srbský dobrovolník a nynějších bojů za osvobození Makedonie“. *Kalendář Besed lidu*, 1904, Praha, str. 138 ad.

⁸ V úvodu stati píše: „Roku 1901 dlel jsem v hlavním městě Bulharska jsa zaměstnán v kanceláři ústředního komitétu makedonského jako korespondent.

⁹ Praha 1904, str. 138–142.

¹⁰ S podtitulem „Ze svých potulek po Makedonii vypravuje Fr. V. Král.“

¹¹ Fr. V. Král [na tomto místě měl zjevně následovat výčet dotyčných prací; pozn. ed].

¹² [Podle Volného (2017: 37) nejspíše ke Vrchnímu makedonskému výboru (Värchovnej makedonski komitet; VMK), zal. v Sofii 1895. Více k této organizaci viz in Rychlík 2000: 265–266; pozn. ed.].

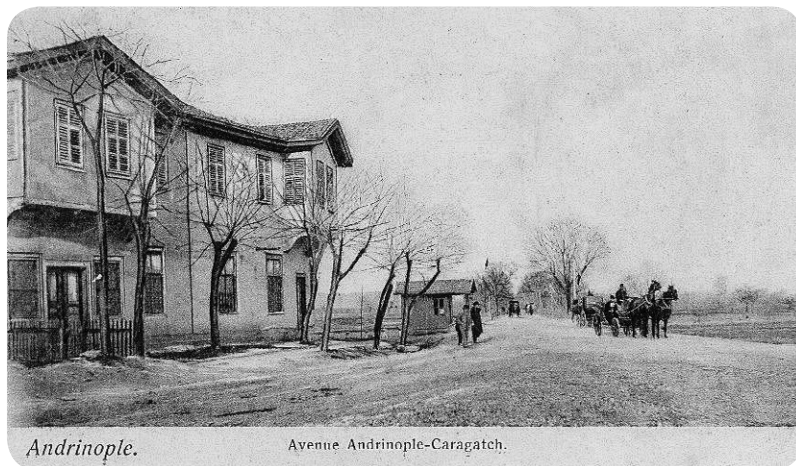
vzpomínce, jsou autentická, a pokud se nepodaří najít další archivní materiál, nelze o něm mnoho říci. Nicméně však ve své vzpomínce podrobně ukazuje na praktiky revoluční makedonské organizace a barvitě vypisuje osudy bulharských revolucionářů a například i vztahy s arménskými revolucionáři, o čemž samozřejmě existuje i další literatura.¹³

Ve své stati F. V. Král mimo jiné píše: „Dne 25. listopadu 1901 přistoupil ke mně místopředseda ústředního revolučního makedonsko-drinopolského komitétu Doma Davidov,¹⁴ řka: ‚Máš vše v pořádku, musíš tyto dopisy dopravit do Drinopolu. Opatrnost ti nepotřebuji doporučovati, sám víš, že se chytit dát nesmíš, proto se seber, je devět hodin, jdi domů a za dvě hodiny se uvidíme na nádraží.‘ ‚Dej mi listy,‘ odpověděl jsem, ‚at‘ si je ukryju, že je ani nejchytřejší Turek u mne nenajde. Také revolver a kamu¹⁵ mi dej.‘ ‚Pojd,‘ pravil Davidov

¹³ Viz Siljanov, Chr. (1939) *Atentat protiv sultana i armeno-makedonskite revolucijonny vrazky, Makedonski pregled*, Sofija, str. 143–168. Viz i další práce o makedonské revoluční organizaci: Pandev, K. (1979) *Nacionalno-osvoboditelnoe dviženije v Makedonija i Odrinsko 1878–1903*, Sofija; Pandev, K. (1972) *Nacionalno-osvoboditelno dviženije v Makedonija i Odrinsko (1893–1903)*, in *Svoboda i otečestvo*, Sofija, s. 139–160, Pandev, K. (1979) *Četničeskijat institut na Votrešnata makedono-odrinska revolucijonna organizacija, in Problemi na političeskata istorija na Balgarija 1878–1944. Izvestija na isnituta za Istorija XXIV*, Sofija, s. 72–94.

¹⁴ Viz Pandev, K. (1979) *Nacionalnoosvoboditelnoto dviženije v Makedonija i Odrinsko*, Sofija.

¹⁵ *Kama* – dýka s oboustranným ostřím.

1. Pohlednice Drinopole z 19. století Zdroj: <https://www.levantineheritage.com/levantines-of-edirne.html>

2. Pohlednice Drinopole z 19. století Zdroj: <https://www.levantineheritage.com/levantines-of-edirne.html>

a odvedl mne do druhého pokoje, kde mně dal dopisy, a ve vedlejším pokoji mi dal na výběr několik revolverů. Vybral jsem si jeden lehký, ale dobrý. K tomu vzal si hojně patron. Také dobrou kamu jsem si vybral. Rozloučil jsem se s ním, přítelem náčelníkem, bych si je dobře ukryl. Jak je nejlépe ukrýti? Do opánek, k účelu tomu zvláště s dvojími podešvi zhotovených. Jak jsem jen byl hotov, spěchal jsem na nádraží, abych nezmeškal vlak. Přišel na nádraží, zastal jsem tam již Davidova, který mně ještě dával poslední pokyny. ‚Nenech se uchvátiti hněvem, buď chladný a lhostejný – věz, že v rozvaze leží všechna síla, buď opatrný a chytrý. Tu máš lístek do Drinopole, koupil jsem ti druhou třídu, v té pojeděš jistěji než v třetí. Tak sbohem, na brzké a šťastné shledání.‘ Vyšli jsme na peron, já usedl do vozu a bavil jsem se z okna s milým Davidovem. Těšil jsem se už na okamžik, až se octnu zas jedenkrát po dlouhých letech v Drinopoli, v druhém to hlavním městě evropského Turecka. Hovor ve vlaku se otáčel hlavně o pokusech rozdmýchatí povstání neb okolo jednotlivých menších atentátů. V městě Harman-li na hranicích tureckých musil jsem ku prohlídce zavazadel. ‚Musím kufřík otevřítí?‘ táži se tureckého úředníka. ‚Evet, effendi (ano, pane),‘ byla odpověď. ‚Zde jsou pouze šaty a prádlo, knih nemám,‘ zodpověděl jsem. ‚Tütün (tabák)?‘ táže se úředník. ‚Jok (ne), ani doutníky. A což průvodní list, musím jej ukázovatí?‘ ‚Také ne, až v Drinopoli.‘ Podivil jsem

se, jak za posledních let stali se turečtí celníci zdvořilými. Odešel jsem zas do vagonu a vtiskl se do kouta; prohlížel jsem si krajinu a vypouštěl oknem modravé obláčky dýmu k jasné obloze. Večer přijel jsem do Drinopole. Město přese všechno vychvalování Turků přece ještě zanedbané staré turecké město jako by se nemohlo vyprostiti z tíživých pout. Pouze na čaršiji (tržišti) sem tam některý nový dům moderní architektury. Spěchal jsem do hotelu, abych si odpočinul, ráno pak jsem chvátal do Stambul Sokak (Cařihradská ulice), abych odevzdal dopisy Todoru Bakardžievovi, drinopolskému jednatele komitétu makedonského, jakož mi bylo nařízeno. Vstoupil jsem a pozdraviv jej, dal jsem se poznati jako člen výboru, ‚Franja Král,‘ představil jsem se. ‚Ty nejsi Bulhar, alespoň podle jména se mi nezdáš jím být?‘ ‚Jsem Čech z Prahy, ale nyní žiju v Sofii, a jak vidíš, jsem členem výboru.‘ ‚Musíš být řádný člověk a našinec, nebo Doma (Davidov) je tuze nedůvěřivý a divím se, že tobě, cizinci, svěřil takovou vážnou listinu. No, oni v ‚ústředním‘¹⁶ nejlépe vědí, co mohou a co nemohou. Sedni, odlož, hned bude tu káva.‘ Zazvonil a za okamžik mne již představoval svojí manželce a poručil přinésti zavařované ovoce. Vzal jsem si lžičku zavařovaných

¹⁶ [Míněn patrně Vrchní makedonský výbor; pozn. ed.].

malin a napiv se vody, poděkoval jsem. Za chvíli přinesli již tureckou kávu a jemné drinopolské cigarety: usedli jsme s Todorom do druhého pokoje, rozhovořili jsme se o hnutí makedonském. Vyprávěl jsem o všem, co bylo Todoru nové, pak jsme šli k obědu. Oběd byl kvůli mně zvláště skvělý. ‚Po obědě půjdeme trochu se projít městem, rád bych tě seznámil se zdejšími předáky hnutí,‘ navrhl jsem hostiteli. ‚To také chci, neb takovým hostem musím se pochlubiti. Ale při všem opatrně, abychom ani ty ani já do něčeho nepřišli. Turci slídí jako hladoví vlci, jen aby někoho podezřelého lapili. Proto opatrně.‘ ‚Neboj se, nejsem dítě a znám své lidi, před kým smím pravdu mluvit a před kým mlčeti. Divím se pouze, že zde v tom hnízdě udavačství můžete se tak účinně zúčastniti hnutí.‘ ‚Člověk se všemu naučí. Já se zas divím tobě, že ty, Čech, tolik zde podnikáš a že se odvažuješ.‘ ‚Pracuji pro porobené Slované. Pomáhal jsem již bratrům Srbům a nyní pomáhám ubohým Bulharům v Makedonii a Odřiňsku (Drinopolsku).‘ ‚To jest chvályhodné od tebe, ale chtěl bych znáti pohnutky a důvody tvé.‘ ‚Láska a nadšení pro svobodu Slovanstva.‘ ‚Výborně, ty jsi náš, neb kdo tak cítí, ten nemůže být zrádcem.‘ ‚Nikdy jsem jím nebyl a nikdy nebudu. Spíše položím život svůj v oběť na oltář svobody Makedonie,‘ zvolal jsem rozjařeně. ‚Jen chladně,‘ konejšil mne hostitel. Oběd se skončil. Po obědě vypili jsme sklenku výborného drinopolského vína a odešli jsme s napomenutím

paní Todorové, abychom nezapomněli na ‚navrátila.‘ Todor provázal mě městem; navštívili jsme několik kaváren a několik členů organizace v jejich bytech. Všude jsem byl srdečně přivítán a všude poctěn kávou a cigaretami. Před konakem (tureckým vládním palácem) prohlížel jsem si hlavně levé jeho křídlo, neb Todor mi sdělil, že v tom křídle jest pověstný drinopolský žalář, do kterého cesta lehká, ale zpět pouze na popraviště neb do vyhnanství do Malé Asie. Statné postavy tureckých vojáků válely se v pestré směsici před konakem s oním klidem, který jest vlastnictvím Turka vždy a všude. Můj průvodčí lehce mne šťouchnuv, vyrušil mne z pozorování. ‚Pojď, neprohlížej si konak tak zevrubně, abys na sebe neobrátil pozornost, vždyť si ho prohlížíš tak, jak bys jej chtěl vyhodit do povětří.‘ ‚Hloupé myšlenky, hledím pouze a přemýšlím, za kterými asi zamřížovanými okénky leží naši bratři.‘ ‚Jest jich pouze nyní několik zde v žaláři, neb druzí jsou už odpraveni do Akry (pevnost turecká v Malé Asii a místo pro vyhnanství). A nyní pojďme, chceš se ještě podívat dolů k Marici.‘ ‚Veď mne, kam sám za dobré uznáš.‘ Navštívil jsem několik kaváren, kde se pouze spiklenci bulharští scházeli, a jelikož se chýlilo již k večeru, kráčeli jsme domů, aby paní Todorova nebyla v úzkostech, neboť znala povahu svého chotě a bála se, aby se nepřenáhlil a nějaký nerozvážný skutek neprovedl. Přišedše domů, zasedli jsme k večeři a pak jsme se odebrali na lože. S jakými pocity jsem však ulehl, nemohu popsati, stále se mi zjevoval konak s jeho žalářem, vzpomínal jsem oněch mučedníků, kteří

3. Pohlednice Drinopole z 19. století, Zdroj: <https://www.levantineheritage.com/levantines-of-edirne.html>

za jeho zamřížovanými okny leží na chladné dlažbě žaláře. Usnul jsem pozdě a časně zrána vyskočil jsem s lože. Rychle se obléknuv vešel jsem do vedlejší jídelny, tam seděl již Todor s chotí u černé kávy. Pozdravili jsme se a já byl hned vyzván, bych přisedl a posnídal taktéž černou kávu. „Jak jsi se vyspal?“ ptal se Todor. „Dobře, lepší než oni chudáci v gandanech konaku (v žalářích). ‚Drej (mlč),‘ pravil pohlédnuv na choť svou. Porozuměl jsem, neměl jsem o tom před ní se zmiňovati, aby nebyla upozorněna, že dnes neb zítra může i Todor sám se tam dostat. Dlouho jsme ještě seděli a vypravovali, pak jsme vyšli opět do města.“

Dále pak F. V. Král pokračuje ve svém líčení a přechází na líčení dramatické popravu revolucionářů v Drinopoli. „Téhož dne vzbudili se v drinopolském žaláři vězňové dříve než obyčejně a dříve než druzí. Byli to pověstní Světoslav Merdžanov¹⁷ a soudruzi. Všichni čtyři byli velice veselí, neboť měli také příčinu. Den před tím napsal a poslal podplacenými žaláříky Světoslav psaní svým soudruhům na svobodě, aby mu poslali revolvery a dynamit do žaláře. Bude se to zdáti přepínáním, ale když si laslavý čtenář pomyslí, že turecký úředník často tři až čtyři měsíce nevidí platu, pak uzná, že jest přístupem také podplácení, aby zachránil sebe a svou rodinu před hladem. Bylo třeba zvětšiti počet spiklenců, bylo třeba sestaviti plán činu, jímž měl býti žalář vyhozen do povětří, ozbrojiti každého odvážlivce do boje a provésti něco neobyčejného z drinopolského žaláře. S jakým radostným očekáváním pohlédli na sebe, jak lehká se jim zdála nyní těžká jejich pouta. Neboť to, co vymyslela smělá chytrá hlava Světoslava Merdžanova, ale čin skoro hotový. Dopis odeslán, dodání potřebného materiálu zajištěno. Dveře temné cely se náhle otevřely a na prahu se ukázaly, řekl bys, černé, z hrobu vyšlé stíny. Bulharský a arménský duchovní. Ubozí mučedníci – venku před žalářem čekaly je strašné šibenice. Drinopol právě byl se probudil. V noci uchystána drinopolskými čtyři zlověstná jeviště: šibenice pro

chrabré ‚komity‘¹⁸ na nejživějších náměstích. Vyšli jsme s Todorem; tázal jsem se ho, co znamená ten sběh lidstva. Slyšel jsem, že jde o popravu čtyř zajatých povstalců. Množství lidu bylo ohromné, že jen stěží mohli jsme se probrati kupředu. Viděli jsme v davu lidu bledé, přepadlé, smutné obličejy Bulharů a Arměnců. Okolo deváté hodiny nebylo možno ulicemi, kterými průvod se spoutanými ubožáky jíti měl, se protlačit. ‚Pojednou vše utichává a se zaráží. Hle, hrdinná postava Světoslava objevila se spoutána ve vratech konaku, obklíčená celým řetězem vojáků a četníků. Za ním kráčí ?¹⁹event Gerdos, modla Arměnců. Oba mluví k lidu a hrdě odpovídají hanebným a potupným nadávkám, jakými je mohamedánský zástup provází. Nejednou vjela pravice moje do kapsy a křečovitě stiskla revolver, ale okamžitě zase jsem vytáhl ruku, pomysle si – toť by byla sebevražda, v tomto divokém množství chytí vypáliti ránu. A kolik jiných bys udělal nešťastnými, nemluvě ani o škodě, kterou bys udělal hnutí, a tu jsem se utišil. Todor mne na vše upozorňoval. Pojednou vše odstupuje. Slyšeti něco zvláštního, uchvacujícího. Dolétají zvuky písně nejdříve tiché, vzdálené, pak vždy více a více se blíží. Každý Bulhar dusí pláč a hledí si zakryti slzy, tekoucí mu po lících, před slídívy mi zraky udavačů a vyzvědačů. Rozléhá se píseň ‚Odpust, národe můj nešťastný...‘ A tuto píseň na rozloučenou se životem a národem svým zpívá třetí k šibenici odváděný, zpívá ji Christo Ch. Iliev. Nemaje daru řečnického, který Světoslavu a Gerdosi tak čestně udělen, našel alespoň píseň, kterou národ nejlépe pochopil, co mu chtěl pověděti. A lid mu porozuměl a srdečně ho oplakal. Píseň umlkla – první povstalecké tělo se houpalo na první šibenici. Byl to Christo Iliev, jež šibenice urvala mladé choti a slabému, bez ochrany jsoucimu nemluvnátku. V okamžiku houpala se i těla ostatních tří povstalců na šibenících. S výšin šibenice na prahu smrti, nemohouce viděti naposled

¹⁷ [Svetoslav /Slavi/ Chanev Merdžanov (1876–1901), člen Vrchního makedonského výboru, též člen skupiny Gemidžii, která dva roky po jeho smrti v r. 1903 stála za bombovým atentátem v Soluni; pozn. ed.].

¹⁸ [Komita je označení pro členy různých odbojových skupin na Balkáně, bojujících proti osmanským úřadům, resp. nadvládě; pozn. ed.].

¹⁹ [První písmeno je nečitelné; pozn. ed.].

nikoho ze svých drahých, dokonali aspoň při zvucích písní jako skuteční hrdinové slovanští. Přesvědčil jsem se toho dne, že jedna píseň více pomohla, nežli možno vykonati děly, naučila celý národ hrdě si vésti a slavně mřítí třeba na šibenici. Rozechvřen uchopil jsem Todora za ruku a pravil jsem: ‚Pojď, nemohu klidně se dívat na houpající se těla chrabrých povstalců. Revolver pálí mne v kapse, a jako by se mne ptal, proč jsi mne vzal s sebou, když mně nedovolíš promluvit do také ukrutnosti?‘ ‚No, bude lépe, když odejdeme,‘ odvětil přítel celý rozechvělý, ‚abys nám tu ještě něco neprovedl.‘ Vzal mne pod pažďí a odváděl mne do nejbližší bulharské kavárny, kde jsme vypili každou tureckou kávu, načež jsem oznámil Todoru: ‚Poslání mé je vykonáno a já mohu se vrátit, neb zde mne po dnešku pálí půda pod nohama. Ne že bych byl bázlivec, ale ten prokletý revolver jako by mně se neustále tlačil do dlaně.‘ ‚Pojď tedy, půjdeme k obědu, je deset hodin, v jedenáct můžeš jeti. Dám ti odpovědi na přinesené dopisy.‘ Naobědval jsem se rychle a poděkoval pohostinnému Todorovi a jeho choti za vše. Vsedli jsme s Todorem do lehkého vozíku a uháněli klusem k nádraží. Nad městem obrátil jsem posledně zrak na čtyři na šibenících visící těla chrabrých povstalců a pravil jsem k Todoru: ‚To bych dlouho nenesl dívat se trpělivě na hubení těch nejlepších synů bulharských.‘ Todor mne stiskl místo odpovědi ruku a u nádraží rozloučil se srdečně se mnou. Dopisy jsem měl zas dobře ukryté podobně jako prve. Polfbili jsme se se slzami v očích a rozešli jsme se se srdečným ‚S bogom, do videnja‘.

Usedl jsem do vlaku a na perutích páry uháněl jsem k Sofii. Bulharské hranice přešli jsme beze všech nehod. Po příjezdu do Sofie nemohl jsem se zdržeti, abych ještě téhož večera neohlásil výsledek svého poslání a nepředal obdržené dopisy. Vsedl jsem do povozu a jel jsem do hostince ‚Caŕihradu‘, kde jsem věděl, že Davidov večerí. Nebylo ho tam, proto jsem spěchal do hotelu Metropol, kde Davidov tenkrát bydlel. Vystoupil jsem do prvního poschodí, do pokoje, který Davidov měl, a zaklepal jsem. ‚Volno,‘ ozvalo se uvnitř. Vstoupil jsem. ‚To jsi ty? Co se stalo, proč jsi už

přijel?‘ tázal se Davidov udiven. ‚Nemohl jsem se déle dívat na to, co jsem dnes ráno viděl.‘ A vyprávěl jsem mu o popravě. Zasmušil se velmi a pravil: ‚Choti Christo Ilieva a Světoslava Merdžanova musí se vyplatit nějaké odškodné. Nemůžeme žádati, aby ubohé ženy trpěly hladu, když ztratily své chotě ve službách vlasti.‘ Pochválil mne a blahopřál k výsledku. Odevzdal jsem své dopisy. Rozloučil jsem se s přívětivým Domou a odešel do kavárny Makedonie, kde se tehdy žijící v Sofii členové komitétu a vnitřní organizace makedonské scházeli a kde jsem zastihl také soudruha Nauma Popova²⁰ při hře tábla (turecký šach). ‚No, už jsi zpět, příteli,‘ zvolal zočiv mne. ‚Ano, ale ne-dařilo se mi nejlépe,‘ vyprávěl jsem své dojmy při věšení, celý jeho průběh, nebyla to lichotivá slova, co byla adresována na sultána, jeho krutovládu a drinopolského valiho²¹. Poseděl jsem asi hodinu mezi upřímnými těmi hochy a pak jsme se rozešli. Rozešli jsme se brzy na to i navždy, jeden po druhém. Neboť mnoho jest těch, kteří se nám nikdy, nikdy nevrátí. Tak ku příkladu náš milý, laskavý Toma K. Davidov²² složil své kosti za svobodu své makedonské vlasti, byv zrádně zastřelen skrytými tureckými vojáky. ‚Spěte sladce, soudruzí, vaše krev přece nebyla prolita nadarmo.‘“

Vzpomínka Fr. V. Krále je velmi zajímavá a svědčí o tom, že autor zřejmě zpracovával své paměti, které by mohly být velmi cenným materiálem k poznání této části bulharské historie. Zařazuje se tak do řady českých účastníků revolučního boje bulharského národa po bok Maxe Švagrovského, A. Knotka ad., jejichž účast nezůstala bez písemných svědectví a jejich vzpomínek²³. Jejich postupné zveřejňování je důležité, neboť nám umožňuje nejen poznat účast Čechů v národně-osvobozeneckém boji, ale na druhou stranu i slavné stránky bulharské historie.

²⁰ Důstojník, člen revolučního makedonsko-odrinského výboru.

²¹ [Váli (z arab. Wālī) – titul, užívaný v Osmanské říši, resp. muslimském světě pro guvernéry správních oblastí; pozn. ed.].

²² [Toma Kostov Davidov (2. 5. 1863–15. 3. 1903), člen Vrchního makedonského výboru, později velitel VMRO; pozn. ed.].

²³ [Viz např. Maximovič /pseudonym M. Švagrovského/, sd. či Knotek 1909; pozn. ed.].

POUŽITÁ LITERATURA

HLAVÁČEK, J. (2017). Napoleon české etnografie: životopisná skica Antonína Robka. *Národopisný věstník*, 76(1), 25–47.

KNOTEK, A. (1909). *Balkán: Poměry v Makedonii*. V Mostě: O. J. Bukač.

KRÁL, F. (1903). Potrestání Omer Hadži bega: Ukruťníka Melnické kaazy (okresu) v Makedonii. *Ilustrovaný svět*, 3(27), 642.

KRÁL, F. (1903). Štědrý den v Pirin-Planině. *Ilustrovaný svět*, 3(9), 205–208.

KRÁL, F. (1903). Ilija, vojvoda maleševský: obrázek z bulharského hrdinství v Makedonii. *Ilustrovaný svět*, 3(14), 347.

KRÁL, F. (1904). Čech kurýrem komitétu makedonského. Ze svých potulek po Makedonii, vypravuje Fr. V. Král. *Kalendář Besed lidu*, 138–142.

MAXIMOVIČ, M. (Ed.). (1903). *Upomínky Makedonského revolucionáře v bojích s Turky v poslední válce Srbsko-Turecké*. Cleveland.

ROBEK, A. (1978). Etnografie a československo-bulharské styky. *Český lid*, 65(2), 65.

ROBEK, A. (1980). Zájem Josefa Holečka o bulharskou etnografii a folkloristiku. *AUC, Philosophica et historica 5, Studia Ethnographica*, 5, 9–52.

ROBEK, A. (1980). Čeští učitelé v Bulharsku a jejich národopisná práce. *Český lid*, 67(4), 203–213.

ROBEK, A. (1982). Národopisné studie Josefa Antonína Voráčka z Bulharska. *Český lid*, 69(4), 194–199.

ROBEK, A. (1982). Dvě kapitoly z dějin českého poznávání etnografie Bulharska. *Český lid*, 69(1), 32–41.

ROBEK, A. (1983). Česká etnografie a Bulhaři na přelomu 19. a 20. století. *Acta Universitatis Carolinae. Philologica 2, Slavica Pragensia*, 28, 19–26.

ROBEK, A. (1983). K českému překladu bulharské písně Stojan a Patrik. *Práce z dějin slavistiky*, 9, 153–162.

ROBEK, A. (1984). Původ bulharských lidových písní v překladu Jana Wágnera. *Český lid*, 71(4), 223–226.

ROBEK, A. (1986). Česká etnografická bulharistika na přelomu XIX. a XX. století: Čeněk Zíbrt a Bulharsko. *Český lid*, 4, 195–202.

ROBEK, A. (1988). Osvobození Bulharska a vznik novodobého bulharského státu a česká společnost. *Český lid*, 75(3), 130–138.

ROBEK, A. (1989). Radikální mladočeské hnutí v Bulharsku v 2. polovině 19. století. *Český lid*, 76(2), 75–80.

ROBEK, A. (1990). Čeští národopisci a problematika Rodop. *Český lid*, 2, 65–68.

ROBEK, A. (2018). Vzpomínky. In: H. Bortlová, & J. Hlaváček (eds.), *Mezi státním plánem a badatelskou svobodou : československá etnografie a folkloristika ve vzpomínkách pamětníků* (271–282). Praha: Academia.

RYCHLÍK, J. a kol. (2000). *Dějiny Bulharska*. Praha: NLN.

VOLNÝ, V. (2017). *Reflexe makedonské otázky v českých cestopisech v první polovině 20. století [Bakalářská práce]. Univerzita Karlova*.

*

ПЕНЧЕВ, В. (1999). Чехи и Българи, Българи и Чехи, или за една непубликувана книга. В: *Чехи в България* (стр. 130–139). София: УИ „Св. Кл. Охридски“.

SUMMARY & KEYWORDS

Antonín Robek and the memories of the Czech courier of the Bulgarian revolutionary organization in Macedonia František V. Král

This article examines the work of Antonín Robek and his research in Bulgarian studies, with a focus on the memoirs of the Czech courier František V. Král, who was involved in the Macedonian revolutionary organization in the early 20th century. The text offers a significant contribution to the history of Czech-Bulgarian relations and sheds light on lesser-known chapters of revolutionary activities in Macedonia. Author Marek Jakoubek employs an analysis of historical sources and Robek's ethnographic studies to provide new insights into the connections between the Czech and Bulgarian national movements. The article also emphasizes the importance of archival materials and unpublished manuscripts in the study of this topic.

► Antonín Robek, František V. Král, Macedonia, Bulgaria, revolution, memories

Článek se zabývá postavou Antonína Robka a jeho výzkumem v oblasti bulharistiky, s důrazem na vzpomínky českého kurýra Františka V. Krále, který byl součástí makedonské revoluční organizace na začátku 20. století. Text představuje významný příspěvek k dějinám česko-bulharských vztahů a osvětluje málo známé kapitoly revolučních aktivit v Makedonii. Analýza historických pramenů a Robkových etnografických studií nabízí nový pohled na propojení českého a bulharského národního hnutí. Článek zároveň reflektuje důležitost archivních materiálů a nepublikovaných rukopisů pro studium tohoto tématu.

► Antonín Robek, František V. Král, Makedonie, Bulharsko, revoluce, vzpomínky